

Sygn. akt I UK 102/15

POSTANOWIENIE

Dnia 20 stycznia 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak

w sprawie z odwołania A. K.
przeciwko Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego
z udziałem zainteresowanej K. K.
o ustalenie ubezpieczenia społecznego rolników,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 20 stycznia 2016 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 28 listopada 2014 r., sygn. akt III AUa [...],

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w [...] – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 28 listopada 2014 r., po rozpoznaniu apelacji Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego od wyroku Sądu Okręgowego w B. z dnia 28 marca 2014 r., zmienił zaskarżony wyrok i oddalił odwołanie ubezpieczonego A. K. od decyzji Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego z dnia 7 maja 2013 r. stwierdzającej ustanie ubezpieczenia wypadkowego, chorobowego, macierzyńskiego i emerytalno-rentowego ubezpieczonego A. K. od dnia 1 kwietnia 2005 r.

W uzasadnieniu Sąd Apelacyjny stwierdził, że przed dniem 1 stycznia 1997 r. ubezpieczony, podobnie jak jego żona, prowadzili działalność gospodarczą. Oznacza to, że podlegali ubezpieczeniom społecznym określonym w

ustawie z dnia 18 grudnia 1976 r. o ubezpieczenie społeczne osób prowadzących działalność gospodarczą oraz ich rodzin (Dz.U. z 1989 r. Nr 46, poz. 250 ze zm.), a nie ubezpieczeniom rolniczym według ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (jednolity tekst: Dz.U. z 2008 r. Nr 50, poz. 291 ze zm.), ponieważ przed dniem 31 grudnia 1996 r., ta ostatnia ustawa nie przewidywała możliwości podlegania przez rolnika ubezpieczeniu rolniczemu, jeżeli oprócz działalności rolniczej prowadził on działalność gospodarczą. Taką możliwość wprowadzał art. 5a dodany do ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników z dniem 1 stycznia 1997 r. na mocy ustawy z dnia 12 września 1996 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz.U. z 1996 r. Nr 124, poz. 585 ze zm., dalej: nowelizacja z dnia 12 września 1996 r.). W konsekwencji ubezpieczony, w związku z podleganiem innemu ubezpieczeniu w okresie poprzedzającym wejście w życie art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, nie mógł skorzystać z dobrodziejstwa tego przepisu i podlegać od dnia 1 stycznia 1997 r. ubezpieczeniu rolniczemu, ponieważ nie spełniał przesłanki rocznego podlegania ubezpieczeniu rolniczemu z mocy ustawy. Podleganie ubezpieczeniu rolniczemu byłoby możliwe, gdyby skorzystał wówczas z możliwości, jakie oferował w tym czasie art. 2 nowelizacji z dnia 12 września 1996 r. W myśl tego przepisu rolnik lub domownik, który w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy podlega innemu ubezpieczeniu z tytułu pozarolniczej działalności gospodarczej nie będąc pracownikiem i nie pozostając w stosunku służbowym, a spełnia inne warunki podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników z mocy ustawy w pełnym zakresie, może złożyć Zakładowi lub Kasie oświadczenie, że chce podlegać temu ubezpieczeniu z wyłączeniem innego ubezpieczenia społecznego. Bezspornie takiego oświadczenia ubezpieczony nie złożył żadnemu z organów. Skutkiem tego, w związku z prowadzoną działalnością gospodarczą pozostał poza systemem ubezpieczenia rolniczego, co powodowało, że również po dniu 1 stycznia 1997 r. nie spełnił warunków do objęcia go ubezpieczeniem rolniczym z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej. Stan prowadzenia działalności gospodarczej przez ubezpieczonego istniał zatem w chwili istotnej zmiany art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, dokonanej ustawą z dnia 2 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników oraz o zmianie niektórych

innych ustaw (Dz.U. z 2004 r. Nr 91, poz. 873, dalej jako: nowelizacja z dnia 2 kwietnia 2004 r.), która weszła w życie w dniu 2 maja 2004 r. Skoro w związku z prowadzeniem pozarolniczej działalności gospodarczej ubezpieczony nie spełniał na dzień 1 stycznia 1997 r., jak i na dzień 2 maja 2004 r. przesłanek z art. 5a tj. podlegania z ustawy ubezpieczeniu rolniczemu, to ewentualne pouczenie go o zmianach w zakresie treści art. 5a i zasadach podlegania ubezpieczeniu rolniczemu od dnia 2 maja 2004 r. (nawet gdyby organowi przypisać taki obowiązek wobec braku wiedzy o jej prowadzeniu) nie wpływało bezpośrednio na możliwość wyboru ubezpieczenia.

Skargę kasacyjną od powyższego wyroku wywiódł ubezpieczony, zaskarżając go w całości oraz wnosząc o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu oraz o zasądzenie na jego rzecz kosztów postępowania.

Skarga kasacyjna została oparta na podstawie naruszenia prawa materialnego: 1) art. 2 nowelizacji z dnia 12 września 1996 r. przez jego błędną wykładnię i przyjęcie, że oświadczenie, o którym przepis ten stanowi, nie mogło być złożone w formie dorozumianej, jaką jest kontynuowanie opłacania składek z tytułu tego ubezpieczenia, jak też bezpodstawne przyjęcie, że przepis ten statuuje jakiekolwiek ograniczenie czasowe dla obowiązku dokonania przedmiotowego oświadczenia, a w konsekwencji niezasadne przyjęcie, że skarżący nie złożył oświadczenia w przedmiocie zamiaru kontynuacji ubezpieczenia w ramach systemu rolniczego ubezpieczenia społecznego, co skutkowało uznaniem, że w dacie wejścia w życie nowelizacji z dnia 2 kwietnia 2004 r. pozostawał on poza systemem ubezpieczenia rolniczego i nie spełniał warunku trzyletniego pozostawania ubezpieczonym z mocy ustawy w pełnym zakresie; 2) art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników przez jego błędną wykładnię i przyjęcie, że rolnik, który (jak skarżący) nie przekroczył limitu podatku dochodowego z działalności pozarolniczej, jednakże na skutek braku pouczenia przez organ nie miał świadomości istnienia obowiązku przedłożenia stosownego zaświadczenia podatkowego w KRUS i nie złożył tego oświadczenia przestaje podlegać rolniczemu ubezpieczeniu społecznemu; 3) art. 5a ust. 5 i 7 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników przez jego błędną wykładnię i przyjęcie, że w

oparciu o wskazane przepisy niemożliwe jest przywrócenie w przypadku skarżącego terminu do złożenia oświadczeń wynikających z art. 5a tej ustawy, w sytuacji gdy w sprawie wystąpiło zdarzenie losowe w postaci braku poinformowania go przez organ rentowy o zmianie przepisów, podczas gdy organ miał wiedzę na temat prowadzenia przez skarżącego działalności gospodarczej we wcześniejszym okresie.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania został uzasadniony potrzebą wykładni art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, który budzi poważne wątpliwości i rozbieżności w orzecznictwie sądów, polegające na stosowaniu z jednej strony literalnej interpretacji tego przepisu (jak w zaskarżonym wyroku), która stoi w sprzeczności z rozstrzygnięciami bazującymi na jego wykładni celowej i gramatycznej wyrażonej w wyrokach Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 238/07 (OSNP 2009 nr 5-6, poz. 76) oraz z dnia 29 maja 2013 r., I UK 641/12 (LEX nr 1335919), w których wskazano, że rolnik, który (jak skarżący) nie przekroczył limitu podatku dochodowego z działalności pozarolniczej, a także nie miał świadomości, że miał obowiązek przedłożenia stosownego zaświadczenia podatkowego w KRUS, nie powinien tracić tytułu rolniczego ubezpieczenia społecznego. Ponadto w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, a mianowicie czy sankcja, o której mowa w art. 5a ust. 5 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników (w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 3 nowelizacji z dnia 2 kwietnia 2004 r.) może zostać zastosowana wobec ubezpieczonego rolnika, którego podatek dochodowy za poprzedni rok podatkowy od przychodów z pozarolniczej działalności gospodarczej nie przekroczył kwoty 2.528 zł, w sytuacji gdy nie został on bezpośrednio poinformowany o powyższej sankcji i o konieczności corocznego informowania o wysokości należnego podatku dochodowego z wyżej wymienionego tytułu i dlatego nie miał świadomości istnienia takiego obowiązku, a także wiążących się z nim konsekwencji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli: 1) w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, 2) istnieje

potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, 3) zachodzi nieważność postępowania lub 4) skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

W rozpoznawanej sprawie wniosek o przyjęcie do rozpoznania skargi kasacyjnej został oparty na przesłance występowania w sprawie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) oraz potrzebie wykładni przepisu prawnego budzącego poważne wątpliwości lub wywołującego rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.).

Zagadnienie prawne uzasadniające przyjęcie skargi do rozpoznania przez Sąd Najwyższy, musi odpowiadać określonym wymaganiom, a mianowicie: 1) być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń, 2) pozostawać w związku z rozpoznawaną sprawą tak, aby udzielenie odpowiedzi na postawione pytanie ułatwiło sądowi odwoławczemu podjęcie decyzji jurysdykcyjnej co do istoty sprawy, 3) dotyczyć zagadnienia budzącego rzeczywiście poważne wątpliwości, ze względu na użycie przez ustawodawcę przymiotnika kwalifikującego „istotne”. W sprawie nie występuje więc istotne zagadnienie prawne w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., jeżeli ocena problemu sformułowanego przez skarżącego jest jednoznaczna (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2007 r., I PK 220/07, LEX nr 864044).

Natomiast odwołanie się do przesłanki istnienia potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga wskazania, że określony przepis prawa, mimo że budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni, bądź niejednolita jego wykładnia wywołuje rozbieżności w orzecznictwie sądów, które należy przytoczyć (postanowienia SN z dnia 15 października 2002 r., II CZ 102/02, LEX nr 57231; z dnia 8 lipca 2009 r., I CSK 111/09, LEX nr 570112). Nie można uznać, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne lub zachodzi potrzeba wykładni przepisów prawa, jeżeli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii prawnej prezentowanej przez skarżącego, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia

12 grudnia 2008 r., II PK 220/08, LEX nr 523522 oraz z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP - wkładka z 2003 r. nr 13, poz. 5).

Skarżący wnosi o przyjęcie skargi do rozpoznania z uwagi na potrzebę wykładni art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników w kontekście znaczenia braku pouczenia rolnika przez organ rentowy o skutkach niedochowania terminów do złożenia oświadczeń i zaświadczeń dla dalszego podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników. Tej samej kwestii dotyczy przedstawione w skardze zagadnienie prawne. Tymczasem wskazana przez skarżącego rozbieżność w orzecznictwie powstała na tle przedstawionego w skardze problemu została usunięta uchwałą Sądu Najwyższego w składzie siedmiu sędziów z dnia 17 września 2015 r., III UZP 1/15 (Biul.SN 2015/9/21). W uchwale tej Sąd Najwyższy jednoznacznie stwierdził, że brak indywidualnego pouczenia ubezpieczonego przez organ rentowy o wynikającym z art. 5a ust. 3 i 4 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników obowiązku złożenia w terminie zaświadczenia właściwego organu podatkowego o wysokości należnego podatku dochodowego od przychodów z prowadzonej pozarolniczej działalności gospodarczej nie powoduje uchylecia określonego w art. 5a ust. 6 tej ustawy skutku w postaci ustania ubezpieczenia społecznego rolników.

Ponadto, wobec braku jakichkolwiek zarzutów proceduralnych w skardze, Sąd Najwyższy był związany miarodajnymi ustaleniami zaskarżonego wyroku (art. 398¹³ § 1 k.p.c.), że w istocie skarżący w związku z prowadzeniem pozarolniczej działalności gospodarczej nie spełniał na dzień 1 stycznia 1997 r., jak i na dzień 2 maja 2004 r. przesłanek z art. 5a tj. podlegania z ustawy ubezpieczeniu rolniczemu w pełnym zakresie przez okres wymagany tym przepisem, czyli jeden rok przed dniem 1 stycznia 1997 r. (jak też nie skorzystał z możliwości złożenia oświadczenia zgodnie z art. 2 ustawy z dnia 12 września 1996 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników) i 3 lata przed dniem 2 maja 2004 r.), co było niezbędne do pozostania w ubezpieczeniu rolniczym w związku z prowadzoną działalnością gospodarczą. W takiej sytuacji prawnej skarżącego pouczanie go o zmianach w zakresie treści art. 5a i zasadach podlegania ubezpieczeniu rolniczemu od dnia 2 maja 2004 r. (nawet gdyby organowi przypisać taki obowiązek wobec braku wiedzy o jej prowadzeniu) zasadniczo nie wpływało bezpośrednio na

możliwość wyboru ubezpieczenia. Poza sporem było, że skarżący nie zawiadomił rolniczego organu rentowego o prowadzeniu działalności gospodarczej przez okres ponad 15-tu lat, a co więcej w oświadczeniu złożonym organowi rentowemu w dniu 28 kwietnia 1998r. podał, iż nie prowadzi działalności gospodarczej od dnia 1 września 1995 r., mimo że takową prowadził.

W konsekwencji przedstawione przez skarżącego zagadnienie prawne nie wynika także z ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia, a udzielenie na nie odpowiedzi pozostaje bez wpływu na wynik sprawy. Pouczenia organu rentowego miałyby bowiem w sprawie znaczenie wtedy, gdyby wskutek ich braku lub wadliwości skarżący utracił prawo do korzystniejszego ubezpieczenia, które mu służyło, co w rozpoznawanej sprawie nie miało miejsca.

Z tych względów Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.